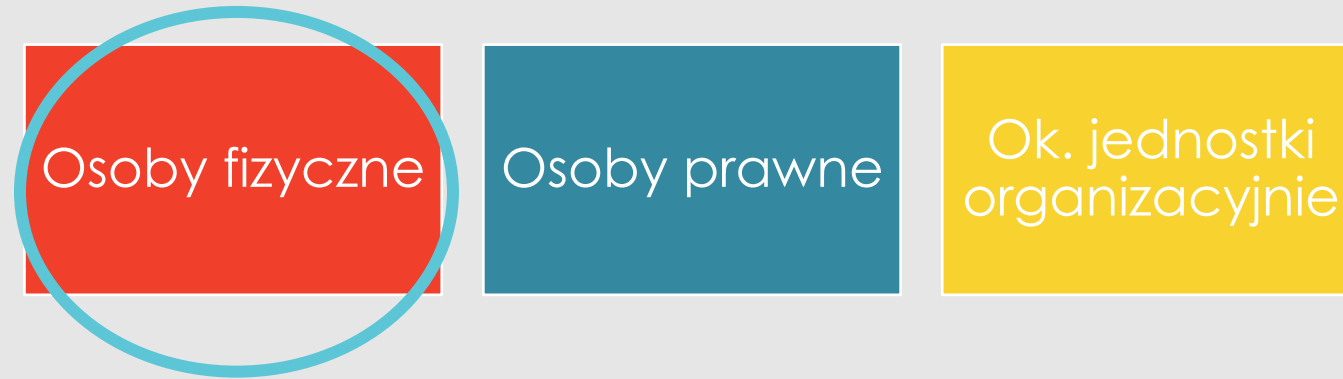

PRAWO CYWILNE

Zdolność do czynności prawnych

Podmioty prawa cywilnego

W kontekście regulacji prawnych dotyczących zagadnień z zakresu pedagogiki specjalnej, znaczenie będą mieć uregulowania dotyczące **osób fizycznych** – czyli człowieka (od momentu narodzin do śmierci)

Osoba fizyczna

Zdolność prawna

- Zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków

Zdolność do czynności prawnych

- Zdolność do dokonywania w swoim imieniu czynności prawnych

Zdolność do czynności prawnych

- Zdolność do **dokonywania w swoim imieniu czynności prawnych** → przyjmowania oraz składania oświadczeń woli związanych odpowiednio z powstaniem, zmianą bądź ustaniem stosunku prawnego;
- Wiąże się m.in. z możliwością zawierania ważnych umów;
- **Pełną zdolność** do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności;
- **Brak zdolności do czynności prawnych** - Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie;
- **Ograniczona zdolność do czynności prawnych** - mają ją małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

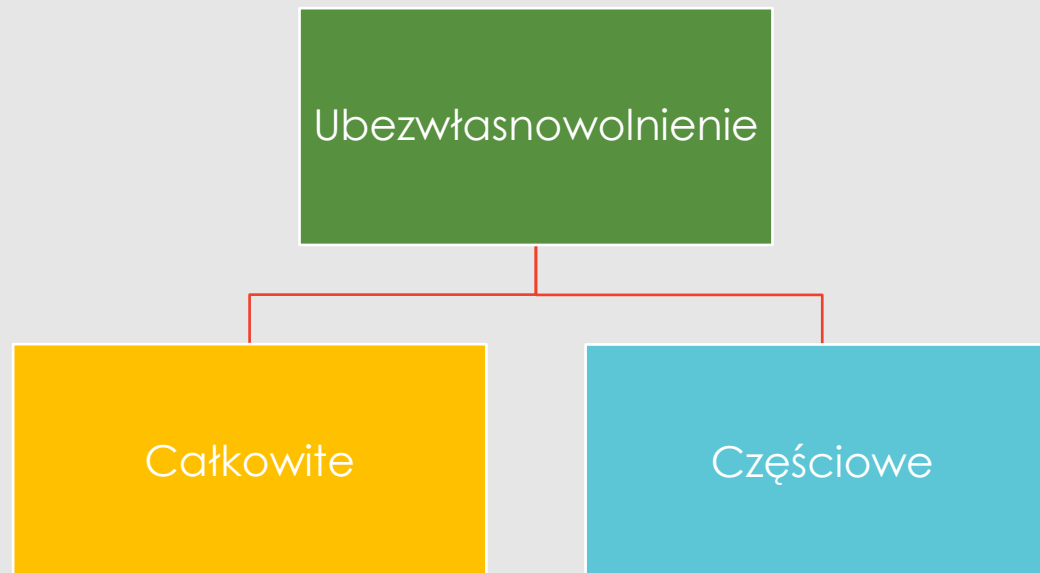
Pełnoletniość

- **Pełnoletnim** jest, kto ukończył lat osiemnaście.
- Przez **zawarcie małżeństwa** małoletni uzyskuje pełnoletność.
- Z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa **kobiecie, która ukończyła lat szesnaście**, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

Ubezważasnowolnienie

- Celem ubezważasnowolnienia jest ochrona interesów danej osoby – zarówno o charakterze majątkowym jak i osobistym;
- Wyróżnia się dwa rodzaje ubezważasnowolnienia:

Ubezważasnowolnienie

Całkowite

- Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezważasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, **nie jest w stanie kierować swym postępowaniem**.

Częściowe

- Osoba pełnoletnia może być ubezważasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezważasnowolnienia całkowitego, lecz **potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw**.

Ubezważasnowolnienie (przesłanki)

Choroba psychiczna

- Patologiczne zmiany funkcji psychicznej, które wiążą się z zaburzeniami w zakresie myślenia, świadomości, intelektu, woli, uczuć, etc. Często prowadzą do zaburzeń zachowania w środowisku społecznym
- Mogą mieć charakter na tle organicznym (np. otępienie miażdżycowe) lub czynnościowym (np. schizofrenia)

Niedorozwój umysłowy

- Obniżenie ogólnego poziomu funkcjonowania intelektualnego, który wykształcił się w okresie rozwojowym człowieka

Inne zaburzenia

- Pijaństwo
- Narkomania
- Lekomania

Ubezważnowolnienie - procedura

- Procedura opisana została w Kodeksie postępowania cywilnego
- Rozpoznaje **sąd okręgowy**;
- **Wniosek o ubeważnowolnienie** może złożyć:
 - (a) Mażonek osoby, której dotyczy wniosek o ubeważnowolnienie;
 - (b) Jej krewni w linii prostej (np. rodzice, dziadkowie, dzieci, wnuki) oraz rodzeństwo
 - (c) Jej przedstawiciel ustawowy
 - (d) Może toczyć się również z urzędu
- Osoba, której dotyczy postępowanie powinna być wysłuchana **w obecności biegłego psychologa** oraz **biegłego lekarza psychiatry lub neurologa**;
- Konieczne jest dołączenie do wniosku **świadcstwa lekarskiego** wydanego przez lekarza psychiatrę o stanie psychicznym osoby lub o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli ubeważnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli ubeważnowolnienie ma nastąpić z powodu narkomanii - zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień.

Opieka & kuratela

Opieka

- Dla ubezwłasnowolnionego **całkowicie** ustanawia się **opiekę**, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.
- Opieka jest instytucją wykorzystywaną również na gruncie przepisów prawa rodzinnego i opiekuńczego

Kuratela

- Dla osoby ubezwłasnowolnionej **częściowo** ustanawia się **kuratelę**.
- Istnieją również inne przypadki stosowania kurateli, np. dziecka poczętego, a jeszcze nienarodzonego

Doradca tymczasowy

- Jeżeli **wniosek o ubezwłasnowolnienie** dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub **w toku postępowania**, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia;
- Doradcą tymczasowym należy ustanowić przede wszystkim małżonka, krewnego lub inną osobę bliską, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie
- Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, **ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych** na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo

Przedstawiciel ustawowy

Rodzice

- W stosunku do dziecka (jeżeli przysługuje im nad nim władza rodzicielska)

Opiekun

Kurator

Małżonek

- Jeżeli reprezentuje on drugiego małżonka (na zasadach określonych ustawowo)

Czynności dokonane przez osobę niemającą zdolności do czynności prawnych

- Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest **nieważna** (nie wywołuje skutków prawnych)
- Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych **w drobnych bieżących sprawach życia codziennego**, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych → dotyczy np. codziennych zakupów artykułów spożywczych.

Zgoda przedstawiciela ustawowego

- Co do zasady do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, **potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego**.
- Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych **bez wymaganej zgody** przedstawiciela ustawowego, **zależy od potwierdzenia umowy** przez tego przedstawiciela.
- Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak **wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy**; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

Przedstawiciel ustawowy

- Przedstawiciel ustawowy nie może działać w sposób nieograniczony;
- Może on dokonywać wyłącznie takich czynności, które mieszczą się w granicach jego przedstawicielstwa;
- Nie może on np. sporządzić testamentu za osobę, wobec której jest przedstawicielem ustawowym
- Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może **bez zgody przedstawiciela ustawowego** zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

Zezwolenie sądu opiekuńczego

- W określonych przypadkach, **niezależnie od zgody przedstawiciela ustawowego**, wymagane jest zezwolenie sądu opiekuńczego;
- Dotyczy to:
 - ❖ **Zarządu majątkiem dziecka** - Rodzice obowiązani są sprawować z należyłą starannością zarząd majątkiem dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską; Rodzice **nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego** dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko;
 - ❖ **Ważniejszych spraw, które dotyczą osoby lub majątku osoby będącej pod opieką**: Opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego

Inne ograniczenia

- **Brak możliwości zawarcia małżeństwa** - Nie może zawrzeć małżeństwa osoba ubezwłasnowolniona całkowicie; Nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa.)
- Brak lub ograniczona **zdolność procesowa** (możliwość samodzielnego podejmowanie czynności procesowych, np. złożenia pozwu w sądzie)
- Jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama **jednostronnej czynności prawnej** (np. udzielenie pełnomocnictwa, sporządzenie testamentu, odrzucenie spadku), do której ustawa wymaga zgody przedstawiciela ustawowego, czynność jest **nieważna**.
- Nie powoduje natomiast ograniczeń np. w działalności artystycznej lub literackiej